

สำรวจนิทรรศการ ถอดรหัสไทย

เหมาะสำหรับ
13-18 ปี

เจ้าของสมุดเล่มนี้

ชื่อ _____

สู่วิสัย!

ยีนดีตัวอธิบายสู่วิสัยสยาม

“ถอดรหัสไทย” เป็นนิทรรศการถึงถาวรของมิวเซียมสยาม เราทำความเข้าใจจักและเรียนรู้เกี่ยวกับความหมาย ลักษณะ ตัวอย่างของสิ่งที่เรียกว่า “ความเป็นไทย” ซึ่งมีทั้งความหลากหลายและซับซ้อน

มาสำรวจและค้นหาความหมายของ “ความเป็นไทย” กันเถอะ เติบโตตามเส้นทางนี้แล้ว คุณจะค้นพบคำตอบได้ในนิทรรศการ “ถอดรหัสไทย” สิ่งที่เราทำ คือค้นหา ดู เล่น และเรียนรู้จากสิ่งที่ได้ค้นพบ

คำแนะนำ

ในนิทรรศการสามารถถ่ายรูป และจับวัตถุได้ ควรหยิบด้วยความระมัดระวัง

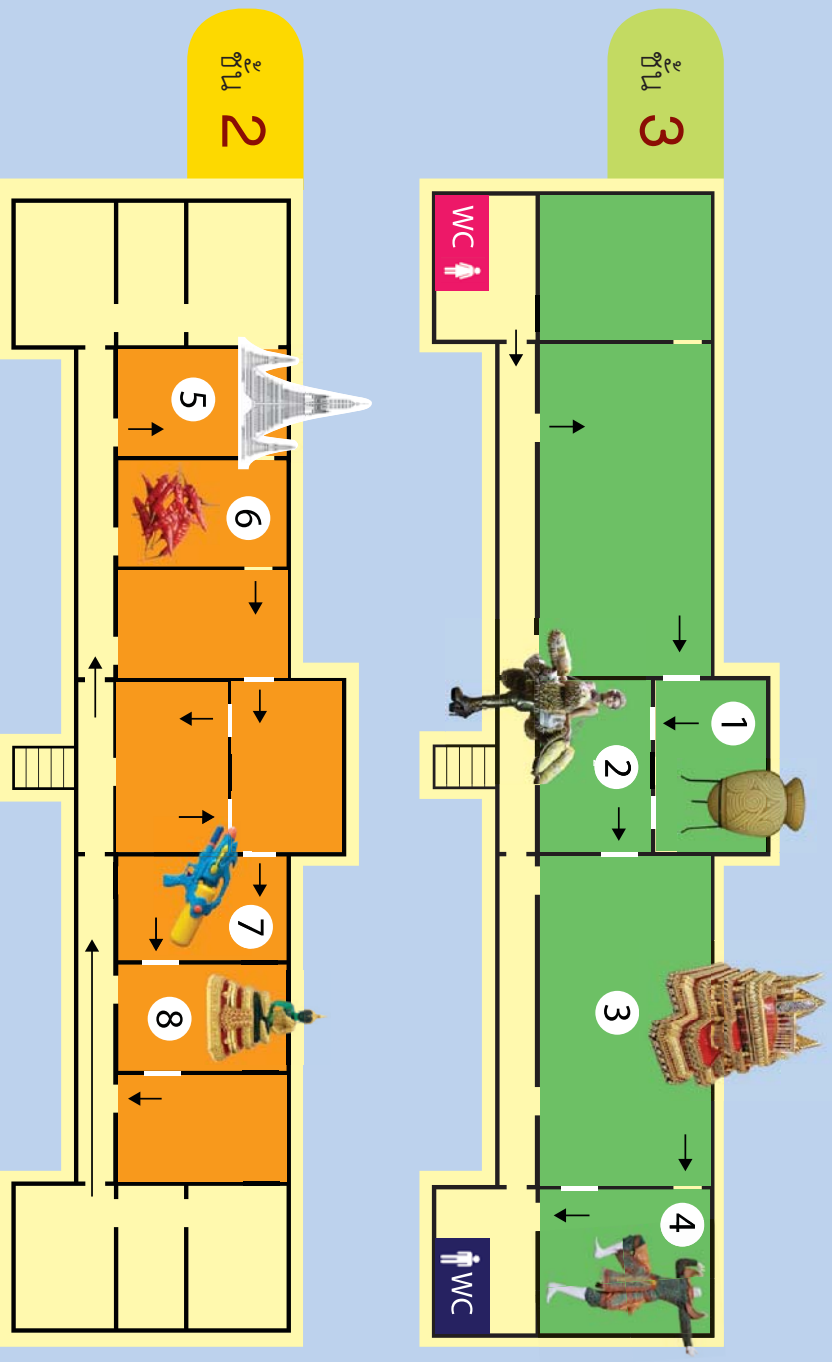
ควรขีดเขียนข้อความ หรือวาดรูปได้เฉพาะในสมุดเท่านั้น

หากวัตถุชิ้นใดไม่เจอก็เข้าไปขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่

ความเป็นไทย คือ อะไร?

“ความเป็นไทย” หมายถึงสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ หรือตัวตนคนไทยที่แตกต่างจากคนอื่น เชื้อชาติอื่นๆ คนไทยมีความถนัดในการเลือกรับแนวคิดและสิ่งต่างๆ มาปรับใช้สร้างสรรค์ให้กลายเป็นสิ่งใหม่ด้วยการประยุกต์และดัดแปลงสิ่งต่างๆ รอบตัว ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการใช้สอยให้สอดคล้องเข้ากับรูปแบบวิถีชีวิตตามสมัย หรือความนิยมชมชอบของคนไทย ทำให้รูปแบบความเป็นไทยมีลักษณะเฉพาะที่หลากหลาย และมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ไม่ซ้ำแบบใครอย่างรูปแบบที่เราเห็นกันในชีวิตประจำวัน แล้วมีสิ่งใดบ้างที่แสดง “ความเป็นไทย” หรือแตกต่างไม่เหมือนคนอื่น?

ความเป็นไทยมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยไม่หยุดนิ่งบางครั้งมีการสร้างขึ้นมาใหม่ และสังคมไทยส่วนใหญ่ให้การยอมรับ วัตถุประสงค์แสดงทั้งหมดนี้ถูกนำมาใช้เป็น ตัวแทน “ความเป็นไทย” ด้วยเหตุผลใดบ้าง? เลือกคำตอบลงในช่องว่างด้านล่างนี้

ก. รถม้าศึก	ข. ธงไตรรงค์	ค. พระสยามเทวาธิราช	ง. หมอบ้านเชียง
จ. ข้าว	ฉ. ต้มยำกุ้ง	ช. แผนที่สยามฉบับแมคคาร์ธี	ณ. พระพุทธรูปปางลีลา
		ซ. ศิลปากรุขโขทัย	ญ. เสื้อแขนหม้อแสม

- ๗
- .....
- (1) โบราณวัตถุที่ถูกใช้เป็นจุดเริ่มต้นประวัติศาสตร์ชาติไทย ภาพถ่ายไทย ใช้แสดง ความเป็น “ชาติ” และ “ความเป็นไทย” ต่อชาวโลก
- .....
- (2) พระพุทธรูปสมัยสุโขทัยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะแบบไทย
- .....
- (3) แผนที่แสดงขอบเขตของราชอาณาจักรสยาม ฉบับแรกของไทยปี พ.ศ. 2443
- .....
- (4) ธงชาติไทยที่มีการเพิ่มแถบตรงกลางเป็นสีน้ำเงิน ในสมัยรัชกาลที่ 6
- .....
- (5) เทพเจ้าประจำประเทศไทย สร้างขึ้นตามพระราชดำริของรัชกาลที่ 4
- .....
- (6) รถม้าศึกของไทยที่ทั่วโลกรับรู้ และได้ซื้อนี้มาจากเสียงเครื่องดนตรีตะวันตก เครื่องยนต์
- .....
- (7) ไม่ใช่แค่อาหารจานหลัก แต่เป็นวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของไทยด้วย
- .....
- (8) โบราณวัตถุในยุคก่อนประวัติศาสตร์ เป็นสัญลักษณ์ของความเก่าแก่ของอาณาจักรไทย ซึ่ง “ความเก่า” เป็นคุณสมบัติหนึ่งที่ถูกนำมาใช้สร้างความ เป็นไทย
- .....
- (9) อิทธิพลแฟชั่นจากประเทศอังกฤษที่เข้ามาในราชสำนักไทย สมัยรัชกาลที่ 5
- .....
- (10) ภาพยนตร์ไทยที่ทำให้คนทั่วโลกสนใจมวยไทยและศิลปะการต่อสู้แบบไทย

ความเป็นไทยมีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยจนยากที่จะหา คำจำกัดความที่ชัดเจนว่าไทยแท้ๆ เป็นอย่างไร การแต่งกายคือตัวอย่างหนึ่งที่ ความเป็นไทยเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและการตีความ

กรณีศึกษา “ชุดตุ๊กตักไทยแลนด์”

ชุดประจำชาติที่ น.ส.อนิพรณ์ เฉลิมบูรณะวงศ์ ตัวแทนจากประเทศไทยสวมใส่เพื่อแสดงถึง “ความเป็นไทย” ในการประกวดมิสยูนิเวิร์ส (Miss Universe) ประจำปี 2558 และชุดนี้ ได้รับรางวัลชุดประจำชาติยอดเยี่ยม

นายสิทธิฤกษ์ ภัทรบุรีบูรณ์ ผู้ออกแบบชุด ได้อธิบายแนวคิดที่ ได้แรงบันดาลใจจาก รถม้าตุ๊กตักที่เป็นเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ที่รู้จักกัน อย่างแพร่หลายในกลุ่มชาวต่างชาติ และมีในประเทศไทยเพียงแห่งเดียว

รู้หรือไม่

ประเทศไทยได้รับรางวัลชุดประจำชาติยอดเยี่ยม ในการประกวดมิสยูนิเวิร์สมากที่สุดในโลกถึง 6 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2512/ 2531/ 2548/ 2551/ 2553 และครั้งล่าสุดปี พ.ศ. 2558

ห้องไทยอลังการ

งานช่างศิลป์ชั้นสูงได้รับการยกย่องถึงความประณีต งดงามสะท้อนทั้งความหมายและคติความเชื่อแบบไทย ตัวอย่าง ห้องนี้จำลองห้องพระโอรสเหมือนแดนมสุวรรค์ มีราชบัลลังก์ กษัตริย์เป็นศูนย์กลางจักรวาล หรือเขาพระสุเมรุ ที่ประทับของพระอินทราธิราช ผู้เป็นใหญ่แห่งสรวงประเทศ

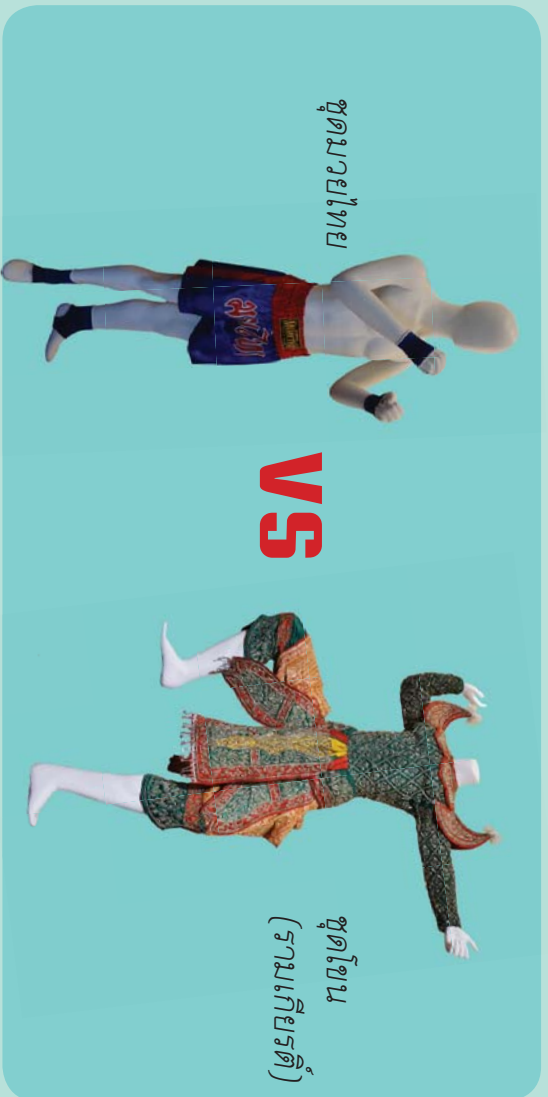

ตามคติความเชื่อในศาสนา
พราหมณ์-ฮินดู และพุทธ
เชิงเขาพระสุเมรุเป็นสถานที่
แห่งใด?

- ก. ป่าหิมพานต์
- ข. สวรรค์ชั้นดาวดึงส์
- ค. ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน
- ง. สวนลุมพินี

ห้องไทยแต่ไหน

หุ่นต่างๆ ที่จัดแสดงในห้องนี้สวยงามเสื้อผ้าที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะความเป็นไทย ที่มีระดับความเข้มข้นต่างกันในแต่ละยุคสมัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ลองมองดูที่หุ่นใส่ชุดนักมวยและชุดโขน ทั้งสองชุดนี้สื่อความหมายถึง “ความเป็นไทย” ได้แตกต่างกันไหม คุณคิดอย่างไร?

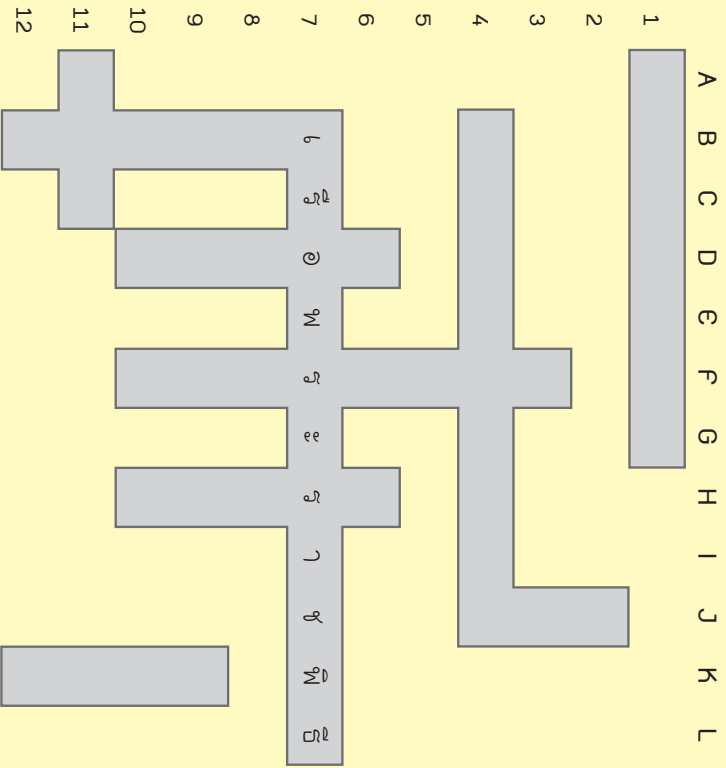

ห้องนี้จัดแสดงพัฒนาการสิ่งต่างๆ ที่เรียกว่า “ของไทย” ที่ค่อยๆ มีการปรับแต่ง เปลี่ยนรูปแบบ
สิ่งที่เรารับวัฒนธรรมมาจากที่อื่น จนกลายเป็น “ความเป็นไทย” ในแบบของเราเอง
ค้นหา 10 ชื่อสิ่งที่ได้พบได้รับอิทธิพลมาจากที่อื่นๆ ที่ซ่อนอยู่ในปริศนาอักษรไขว้

คำใบ้ปริศนาอักษรไขว้

แนวตั้ง

- B7 ชุดคลุมตัวยาวที่ไทยได้อิทธิพล
มาจากเปอร์เซีย
- D6 ผู้คนที่ศอกปกเสื้อกะลาสี
- F3 รูปแบบสถาปัตยกรรมที่ไทยได้รับ
อิทธิพลมาจากอินเดียผ่านเขมร
- H6 สิ่งประดิษฐ์ที่ใช้ในการลอยกระทงในน้ำ
- J2 การละเล่นพื้นบ้านของอินเดีย
ที่พัฒนามาจากการแสดงเรื่องราวเกียรติ
ของไทย
- K9 ยานพาหนะสามล้อที่ไทยพัฒนา
ดัดแปลงมาจากญี่ปุ่น

แนวนอน

- A1 รูปแบบพิธีชงชาที่พัฒนาจากลายสือไทย
- B4 วิธีการนึ่งผ้าผืนเดียวด้วยการนำชายผ้าเป็นเส้นแล้วหนีบที่ด้านหลัง
- B7 ยานพาหนะทางน้ำสำหรับกษัตริย์
- A11 สัตว์พาหนะของเทพในศาสนาฮินดูที่พัฒนามาเป็นตราแผ่นดินของราชอาณาจักรไทย

6

ห้องไทยชิม

อาหารไทยมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในการจัดแต่งวิธีการปรุงอาหารให้ดูน่ารับประทานและรสชาติอร่อยคนไทย ทั้งยังมีหลายชนิดประเภท วัตถุดิบและหลากหลายรสชาติ เคียงเคียงในแกงมัสมั่น มีหลายอย่าง ถอดรหัสตัวเลขหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษแล้วเดิมนักชิม

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
13	26	18	2	19	7	21	10	1	24	6	11	23	5	8	12	9	17	22	4	15	20	16	14	25	3

12	19	12	12	19	17
P	E	P	P	E	R

พริกไทย

กระวาน

18	13	17	2	13	23	8	23

18	11	8	20	19

กานพลู

ดอกจันทน์เทศ

23	13	18	19

18	1	5	5	19	23	8	5

อบเชย

ยี่ห่วย

18	15	23	1	5

ทำเครื่องหมาย ✓ หรือ X หน้าประโยคต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

- ..... 1. รัชกาลที่ 5 ทรงโปรดเสวยปลาทูทอดมาก โดยเฉพาะฝีมือการทอดของ
เจ้าจอมอาบ
- ..... 2. ใส่ซองขนมเบี้องมีสีแดงเพราะในอดีตใช้ถุงสด สีแดงมาจากสีของน้ำมันงู
- ..... 3. เราเรียกข่าวสารสีขาวที่ทุ่งสุกแล้วว่า “ขาวเจ้า”
- ..... 4. ชื่อที่แท้จริงของปาฟองเกอร์ คือ “อิวจากัวย”
- ..... X 5. ขนมที่ห่อด้วยใบตอง แล้วมีใบตองหรือทางมะพร้าวที่ห่อทับอีกชั้น
เรียกว่า “ขนมกล้วย”
- ..... 6. ขนมนั้นเป็นชื่ออาหารที่มาจากภาษาอณู
- ..... 7. ข้าวผัดอเมริกัน คิดค้นขึ้นโดยคนไทยในยุคซีกส์ตี
- ..... 8. ข้าวต้มมัดกับข้าวต้มผัดมีวิธีการทำเหมือนกัน ต่างกันที่วิธีการมัดห่อข้าวเหนียว
- ..... 9. นำพริกแดงมาเป็นอาหารที่คิดขึ้นแบบด่วนทันทีเพื่อรับประทานในเรือ
- ..... 10. กระเพาะปลา คือ ส่วนที่เป็นถุงลมของปลา

ห้องไทยประเพณี

ประเพณี เทศกาล และมารยาทไทย เป็นรูปแบบของวัฒนธรรมไทยที่สืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง แต่ปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย บอกชื่อสิ่งที่คุณไทยนิยมใช้หรือปฏิบัติในแต่ละเทศกาล หรือประเพณี มาอย่างน้อย 3 ชนิด

ประเพณีสงกรานต์

วันวาเลนไทน์

1.	1. ....
2.	2. ....
3.	3. ....

หากเกิดภาวะขาดแคลนน้ำในช่วงเทศกาลสงกรานต์ และรัฐบาลรณรงค์ไม่ให้น้ำในการละเล่นตามประเพณี คุณคิดว่ามีวิธีการใดหรือสิ่งใดมาใช้ทดแทน เพื่อให้ยังคงรักษาวัฒนธรรมไทยนี้ไว้ได้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ความเชื่อของคนไทยมีความหลากหลายรูปแบบ ทั้งพุทธ พราหมณ์ และมีผีสามารถหลอมรวมอยู่ด้วยกันอย่างกลมกลืน และผูกพันกับวิถีชีวิตประจำวันในทุกกลุ่มชนชั้นของสังคม

พระแก้วมรกต

พระพิฆเนศ

แม่โพสพ

พระสยามเทวาธิราช

หากคุณกำลังสอบแปงชิ้นเพื่อชิ้นทุ่นการศึกษาไปต่างประเทศ คุณจะบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือไม่? หากใช่คุณจะเลือกกราบไหว้บูชาสิ่งใด ด้วยเหตุผลใด?

ทวนความเข้าใจ

ไทยแท้ หรือความเป็นไทย

ความเป็นไทย คือ อะไร?

“ความเป็นไทย” หมายถึงสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ หรือตัวตน คนไทยที่แตกต่างกันคนเชื้อชาติอื่นๆ คุณคิดว่ามีสิ่งใดบ้างที่แสดงความเป็นไทย ไม่ซ้ำ หรือไม่เหมือนคนอื่น?

“คนไทย” หมายถึงคนกลุ่มใด?

ตามหลักฐานเก่าแก่ที่สุดที่พบในสมัยอยุธยาปรากฏว่า “คนไท” เป็นคำที่คนสมัยกรุงศรีอยุธยาใช้เรียกแทนตัวเอง เพื่อใช้แยกว่าไม่ใช่คนยวน (ล้านนา) คนลาว (ล้านช้าง) และยังคงใช้คำนี้เรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์

ที่มาของ “ความเป็นไทย”

ในสมัยรัชกาลที่ 5 ความกดดันจากลัทธิอาณานิคมเป็นเหตุให้มีการนำหลักเขตแดนแผนที่มาใช้ร่วมกับแนวคิดเรื่องรัฐชาติเพื่อให้เกิดเอกภาพของประเทศ ความแตกต่างของเผ่าพันธุ์ถูกสลายและกลืนกลายเป็นประเทศราช (ล้านนา ล้านช้าง และมลายู) ทำให้ทุกคนที่อาศัยบนพื้นแผ่นดินไทยกลายเป็น “คนไทย” โดยปริยาย

ตราแผ่นดินหรือตราอาร์ม ในสมัยรัชกาลที่ 5 เริ่มใช้ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2416 รูปโล่ใต้พระมหาพิชัยมงกุฎถูกอธิบายว่าหมายถึงขอบเขตของสยามทั้งหมดของประเทศสยาม ซึ่งประกอบด้วยสยามเหนือหรือล้านนา (ช้าง 3 เศียร) ลาวล้านช้าง (ช้างเผือก) และมลายู (กริชไขว้กัน)

การปกครองแบบรวมศูนย์อยู่ที่ภาคกลาง
นับเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างวัฒนธรรมใหม่

ทุกภูมิภาคใช้ระบบและแบบแผนเดียวกันหมด เริ่มด้วย
การใช้ภาษาไทย (ภาคกลาง) เป็นภาษาราชการ การ
แต่งกายด้วยชุดราชประแตนของข้าราชการ เป็นต้น
ดังนั้น สยามใหม่จึงมีภาษาไทย ขนบประเพณีและ
วัฒนธรรมภาคกลางเป็นตัวแบบของลักษณะ “ความ
เป็นไทย” และถูกนำไปหลอมรวมกับแนวคิดชาตินิยม
โดยรัชกาลที่ 6 ซึ่งมีการเชื่อมโยงเข้ากับสถาบัน “ชาติ
ศาสนา กษัตริย์” จนกลายเป็นแกนหลักของความเป็น
ไทยสืบต่อมา

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475
ยุคสมัยนี้ “ความเป็นไทย” ได้มุ่งให้ความสัมพันธ์กับ
เชื้อชาติ และสร้างลักษณะความเป็นไทยขึ้นตามแนวคิด
“รัฐนิยม” ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เช่น การ
กำหนดความเป็นไทยจาก “เชื้อชาติ” และการเปลี่ยน

ชื่อประเทศ ประชาชนและสัญชาติเป็น “ไทย” รวมถึง
การเปลี่ยนเนื้อร้องเพลงชาติใหม่

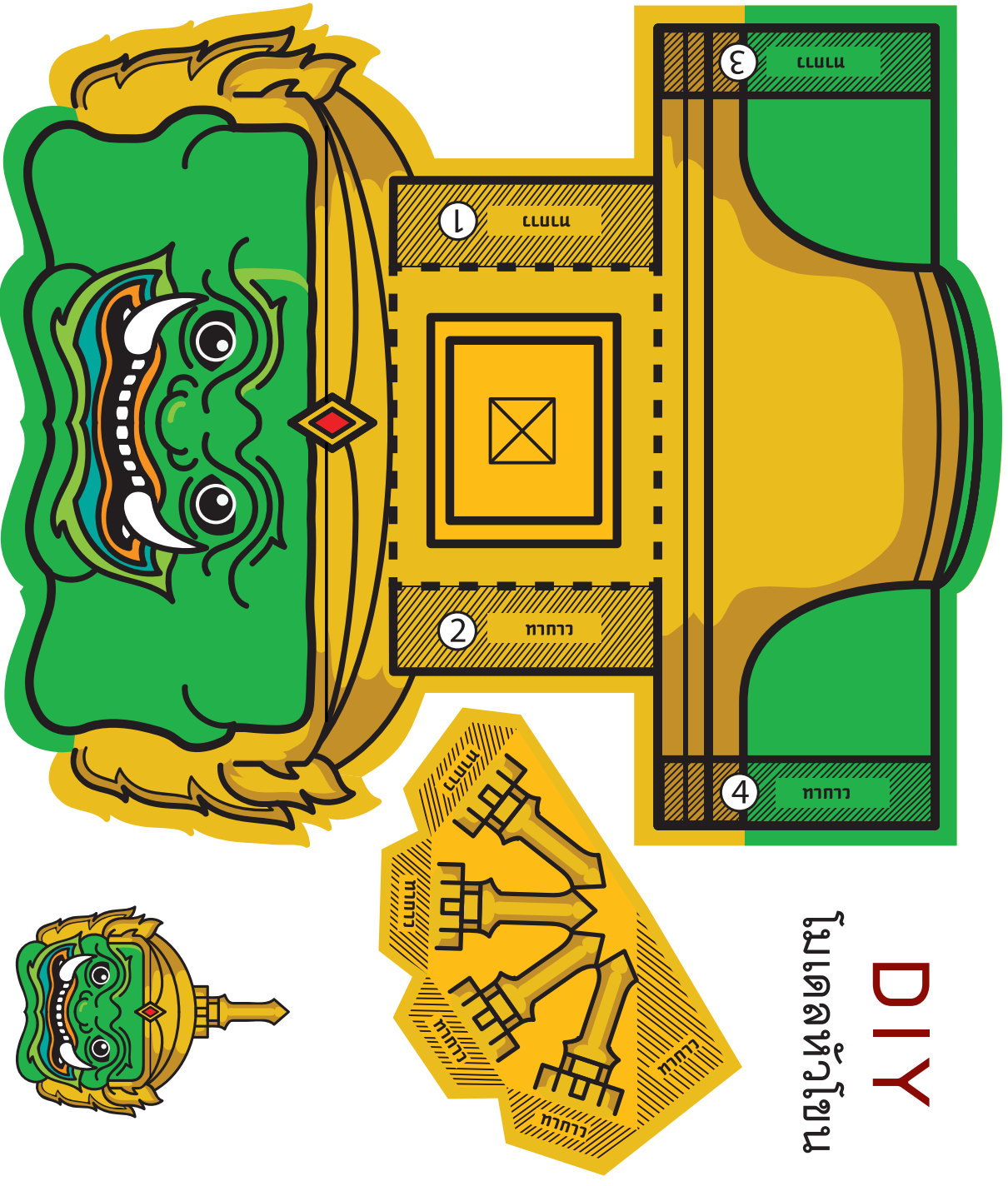
จนกระทั่งราว พ.ศ. 2530 ถึงปัจจุบัน “ความ
เป็นไทย” ถูกนำมาใช้ชูประเด็นเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรม
ที่สามารถนำมาต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อตอบสนอง
กับกระแสเศรษฐกิจทุนนิยมกลายเป็น “สินค้า” เพื่อ
การท่องเที่ยว จึงมีปรากฏการณ์การสร้างภาพแทน
“ความเป็นไทย” ขึ้นมามากมายเพื่อตอบสนองการ
ขยายตัวของการท่องเที่ยว มีการเอาสิ่งที่เกิดขึ้นใน
อดีต หรือวัฒนธรรมเก่าในวัยวนมาใช้นำเสนอใน
ฐานะที่แสดงออกถึง “ความเป็นไทย” เช่น รถตุ๊กตุ๊ก
สามล้อถีบ ตลาดน้ำ งานวัด แป้งรำ พวงมาลัย
ตลาดจำลอง ‘เพลินวาน’ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปคือ “ความเป็นไทย” มีความ
ซับซ้อน เลื่อนไหลไปตามบริบทของสังคมและยุคสมัย

DIY

โมเดลหัวโขน

รู้หรือไม่

โขน เป็นศิลปะการแสดงแบบไทยประเพณีนิยมเล่นเฉพาะเรื่องรามเกียรติ์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากอินเดียมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย โดยผู้แสดงมีการสวมหน้ากากหรือเครื่องหัวจำลองรูปหน้าต่างๆ เรียกว่าหัวโขน

วิธีการประกอบ

1. ค่อยๆ แกะแบบโมเดลตามรอยกระดาษที่ปู้ไว้แล้ว แล้วพับกระดาษตามรอยเส้นประ
  2. ทากาวบริเวณหมายเลข 1 และ 2 แล้วพับหมายเลข 3 และ 4 มาติดกาวที่ทากาวไว้
  3. ทากาวบริเวณหมายเลข 3 และ 4 แล้วพับส่วนใบหูของหน้ายักษ์มาติดกาวที่ทากาวไว้ รอยกาวแห่งนี้
  4. ส่วนยอด พับกระดาษตามรอยเส้นประ ทากาวประกบกันเป็นยอดแหลม แล้วทากาวส่วนที่เหลือ
- นำไปติดตรงรูปกากบาทบนส่วนหัว รอยกาวแห้ง เสริญเรียบร้อยแล้ว!

Discovering History, Discovering You

สำนักงานกฤษฎาสนา

okmd

พิพิธภัณฑ์
NDMI

สถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติ
เลขที่ 4 ถนนสนามไชย แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
โทร: 02 225 2777 ต่อ 435 แฟกซ์: 02 225 1881
www.museum.siam.com
facebook.com/museum.siamfan